

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

К. Богачук, Національна академія управління

Кожний комерційний банк незалежно від розмірів та галузевої спеціалізації розглядається як “відкрита” і складна соціально-економічна система, що тісно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Ця взаємодія базується на ситуаційному підході, коли всі внутрішньо організаційні побудови (культура банку, організаційна структура, система планування тощо) є реакцією банку на відповідні зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі.

Вирішальний вплив на діяльність із цінними паперами мають суттєві відмінності банків від інших фінансових посередників з огляду на виконання загальних завдань банківської діяльності. Насамперед, за допомогою цінних паперів банки пом'якшують відмінності між потребою підтримувати високий рівень ліквідності та необхідністю забезпечувати приріст залучених коштів, які вирішуються створенням резервів ліквідності за рахунок безризикових, ліквідних та достатньо прибуткових цінних паперів.

Практика регулювання українського фондового ринку дає можливість виявити чітко виражену тенденцію щодо обмеження операцій банків з корпоративними цінними паперами, у тому числі як депозитаріїв. Головна причина такої ситуації полягає у відсутності єдності регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів. Операції банків прагнуть регулювати і Національний банк України, і Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку. У результаті відомчої неузгодженості виникають суперечливі нормативні установки, що гальмують вихід банків на ринок послуг з обліку прав за корпоративними цінними паперами [3, с. 123].

За останні роки скоротилися обсяги операцій банків з векселями, а у деяких банках ліквідовані спеціалізовані підрозділи з вексельних операцій. З метою вивчення основних тенденцій щодо операцій банків з векселями Асоціація українських банків провела моніторинг та опитування за період з 1999 р. по 2002 р., у якому взяли участь 32 банки (члени Асоціації), що найактивніше здійснюють операції з векселями та формують загальну тенденцію розвитку банківського сегменту вексельного ринку. У відповідності з отриманими даними обсяг операцій банків з векселями у 2000 році значно виріс (у 6,35 раза у порівнянні з 1999 р.), але у 2001 р. та 2002 р. він постійно скорочувався [2, с.45].

Серед негативних тенденцій треба відмітити зниження загального рівня рентабельності операцій банків з векселями, яка, збільшившись з 2,92 % (1999 рік) до 3,05 % (2000 рік), зменшилася до 1,58 % у 2002 році. Це пояснюється:

- по-перше, зменшенням кількості ліквідних та прибуткових інструментів на вексельному ринку;
- по-друге, загальним падінням прибутковості українського ринку капіталів.

Загалом банківська система України не підготовлена для роботи на ринку цінних паперів, скажімо, як Франція або Німеччина. Зараз наш національний ринок стає на шлях централізації, тому комерційний банк – обов’язковий учасник централізованого фондового ринку, із широкими функціями. У цьому переконує досвід багатьох держав. Саме універсалізм функцій базової фінансово-кредитної установи – комерційного банку дав змогу західним країнам централізувати усі види послуг навколо єдиних інститутів, що забезпечують ринкову взаємодію. Ступінь розвиненості ринку цінних паперів України має визначатися як мінімум двома основними чинниками. По-перше, наявністю досить різноманітних фінансових інструментів, виражених у формі наявних або безготівкових цінних паперів. По-друге, наявністю відповідної інфраструктури, що сприяє оперативному та ефективному здійсненню операцій із цінними паперами, що обертаються на ринку.

Сучасний незадовільний стан інфраструктури та законодавства на ринку цінних паперів України потребує залучення у цю сферу великих фінансових інститутів та співпраці з ними у законодавчій галузі. Комерційні банки, маючи для цього необхідні можливості, покликані підняти рівень інфраструктури до високих стандартів світового фінансового ринку. Інтеграція українських банків у світові депозитарні системи посилить приплив портфельних інвестицій закордонних фінансових інститутів в економіку України.

Список літератури

1. Липчанська О. Методи економічного аналізу цінних паперів для формування інвестиційного портфеля на фінансовому ринку України // Молода економіка. – 2002. – № 2. – С. 34-38.
2. Рудненко Т., Куц О. Банки + фондовий ринок = розвиток економіки // Финансовые услуги. – 2003. – № 3. – С. 42-47.
3. Циганов С.А. Особливості функціонування комерційних банків на ринку цінних паперів // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 122-125.